

Švýcarský institut srovnávacího práva – místo právní vědě zaslíbené

JUDr. Kateřina Adámková

* Katedra občanského práva Právnické fakulty Masarykovy univerzity, Brno

1. Dnešní doba právní vědě moc nepřeje. Ne že by všechny oblasti práva byly již probádány, ale problém je spíše v tom, že skoro každý absolvent směřuje po studiích raději ihned do praxe, s vidinou možného slušného výdělku. Nicméně další sebevzdělávání je možné v rámci doktorského studijního programu. Kdo se však rozhodne, že chce alespoň část takového studia absolvovat v zahraničí, nemá jinou možnost, než se pokusit o získání stipendia nebo grantu pro práci na svém výzkumném projektu. A právě takto získané stipendium mně pomohlo dostat se na místo, které je pro výzkum v oblasti práva přímo vytvořeno – Švýcarský institut srovnávacího práva v Lausanne.

2. ŠVÝCARSKÝ INSTITUT SROVNÁVACÍHO PRÁVA - INSTITUT SUISSE DE DROIT COMPARÉ

Švýcarský institut srovnávacího práva byl zřízen na základě svazového zákona z 6. října 1978 (zákon č. 425.1) a v roce 1982 byl slavnostně otevřen. Má status samostatné „Institute“ Švýcarské konfederace (Confédération suisse) a nachází se v areálu lausannské university (Université Lausanne). Jeho základní přínos spočívá v přípravě znaleckých posudků a expertíz z oblastí zahraničního práva, které jsou následně využívány švýcarskou vládou, úřady, soudy i soukromými osobami. Dále bývá Institut často povolován k účasti na přípravě nových švýcarských zákonů či jejich novelizací, jak na federální tak na kantonální úrovni. Soukromé osoby a představitelé kantonální samosprávy jsou povinni za informace a právní posudky platit poplatky, které jsou stanovené příslušným orgánem (Conseil fédéral).

Institut má velmi široký tématický záběr. Spolupracující právní experti se věnují prakticky všem právním odvětvím (s výjimkou práva sociálního zabezpečení a daňových zákonů). Celá řada odborných posudků byla zaměřena na právo rodinné a dědické, ale v současné době přibývá i expertíz z jednotlivých oblastí veřejného práva. Posudky se netýkají pouze právních úprav evropských zemí, ale pozornost je cílena i právním úpravám dalších zemí Afriky, Ameriky, Asie i Austrálie.

Institut se však věnuje i vlastní vědecké práci na nejrůznějších projektech, na kterých odborní konzultanti pracují buď individuálně nebo kolektivně.

Hlavními tématy jsou především mezinárodní právo, ale i další oblasti z pohledu srovnávacího práva. V letech 2001 až 2003 je aktuální právní problematika internetu, především pak ochrana dat.

Výsledky výzkumů jsou zveřejňovány v publikacích vydávaných Institutem.

Institut však vyvíjí i další aktivity; pořádá např. mezinárodní konference zaměřené na aktuální problémy v právní oblasti. V poslední době se taková setkání týkala právních aspektů genetického inženýrství, mediací jako alternativnímu způsobu řešení konfliktů a otázky ochrany menšin. K 20. výročí založení Institutu se konala konference na téma Imperialismus a šovinismus v právu (viz. níže).

Institut zprostředkovává možná setkání švýcarských i zahraničních právníků, pořádá semináře se zaměřením na srovnávací právo pro posluchače švýcarských právnických fakult, další vzdělávání pro soudce a odbornou veřejnost apod.

Vědeckým pracovníkům z celého světa poskytuje Institut možnost dalšího vzdělávání tím, že každoročně uděluje stipendia (van Calker bourses), umožňuje návštěvy a vytváří velmi příjemné pracovní prostředí.

Nedílnou a nejdůležitější součástí Institutu je knihovna tématicky zaměřená na zahraniční a mezinárodní právo, která je využívána vědeckými pracovníky z celého světa. V současné době se v této knihovně nachází kolem 200 000 knih a přibližně 2000 různých periodik ze všech kontinentů světa. Systematika knihovny je důkladně promyšlena a umožňuje snadnou orientaci. Hlavní část knihovny se skládá z právních publikací (texty zákonů, monografie, učebnice, komentáře, soudní judikatura i významné časopisy) z celého světa, většinou v jazyce konkrétní země. Určitou část zaujímají i publikace z oblasti práva Evropské unie a švýcarská právní literatura. Ve spolupráci s nadací „Fondation Jean Monnet pour l'Europe“ bylo vytvořeno v rámci knihovny Evropské dokumentační centrum.

Knihovna je koncipována jako tzv. prezenční knihovna, to znamená, že veškeré publikace jsou volně přístupné, avšak není možno si je vypůjčit a odnést. Je veřejně přístupná, nicméně, kdo ji chce využívat déle jak 3 dny je povinen si v recepci knihovny opatřit tzv. čtenářskou kartu. Studenti potřebují pro návštěvu dobrozdání svého profesora s označením tématu výzkumu, který chtějí provádět.

Pro pravidelné návštěvníky lze provést rezervaci míst. Uživatelům je k dispozici i místnost vybavená počítači s připojením na internet. Na internetu je též možné nalézt katalog, ve kterém je možno vyhledávat publikace velké části knihoven v celém Švýcarsku.

3. KONFERENCE O IMPERIALISMU A ŠOVINISMU V PRÁVU COLLOQUE IMPÉRIALISME ET CHAUVINISME JURIDIQUES

Lausanne, 3 - 4. 10. 2002

V pěkném prostředí u Ženevského jezera se dne 3. a 4. října 2002 konala u příležitosti 20. výročí založení Švýcarského institutu srovnávacího práva (Institut suisse de droit comparé) Mezinárodní konference o imperialismu a šovinismu v právu, což je v dnešní napjaté době téma velmi aktuální. Domnívám se, že současná situace ve světě je důsledkem především konfliktu kultur, bezmezná netolerance a vzájemné ignorace zúčastněných států.

Konference se zúčastnilo více jak 100 účastníků ze všech kontinentů světa – Afriky, Austrálie, Ameriky, Asie i Evropy, kteří byli většinou určitým způsobem s Institutem již dříve spojeni. Jednalo se o bývalé i současné právní experty Institutu, konsultanty, stipendisty, návštěvníky, pracovníky či další osoby, pro které byl pobyt v tomto Institutu velmi příjemnou možností dalšího vzdělávání a rozšiřování obzorů.

V jednotlivých blocích zaznělo bezmála dvacet příspěvků, které byly tématicky rozděleny na pět částí. Začátek konference byl věnován problémům kolonialismu a neokolonialismu, v druhé části zazněly příspěvky týkající se tématicky střední a východní Evropy, třetí část byla věnována mezinárodnímu právu soukromému – konflikt práva, konflikt civilizací; čtvrtá část pak úloze mezinárodních organizací v těchto konfliktech. Pátá část byla debatou u

kulatého stolu na téma imperialismu a šovinismus v právu, vedená právními experty z domácího Institutu.

Nejzajímavější byla debata, která se rozpoutala po té, co profesor M. Bogdan (Univerzita de Lund, Švédsko) přednesl příspěvek s názvem: Mezinárodní pomoc zemím třetího světa v oblasti právní - tvůrce nových malých smíšených právních systémů, v němž seznámil přítomné se svými zkušenostmi s „pomocí“ ze strany států západní Evropy a USA v zemích Indočíny. Toto téma má totiž i svou odvrácenou stranu a úzce souvisí s otázkou kolonialismu a neokolonialismu. Z příspěvku i následné debaty jasně vyplynulo, že není „pomoc“ jako „pomoc“ a že se za ní nezřídka skrývá snaha o prosazení vlastních zájmů „pomoc přinášejících“ zemí, než skutečná touha o nastolení fungujícího právního systému. (blíže: <http://isdc.ch/docs/Bogdan.pdf>)

Neméně zajímavý byl příspěvek o právním imperialismu a šovinismu v Africe, přednesený Ilumoka Adentoun, advokátkou z Nigérie, která zdůraznila rozdíl mezi chápáním postavení jednotlivce v africké a evropské právní kultuře. Pohovořila též o úloze islámského právního systému (šaría) ve své zemi a jeho konfliktu se státním právem.

4. ZÁVĚR

Institut má v současné době něco přes 30 zaměstnanců, z nichž je dvanáct expertů z oboru práva. Každý z nich pochází z jiné země, přičemž jsou zastoupeni i odborníci na common law, právo zemí Latinské Ameriky i islámské právo; nechybí ani expert, který věnuje svou pozornost právu zemí střední a východní Evropy.

Pokud je mi známo, Institut suisse de droit comparé je spolu s Centre Francais de droit comparé ve Francii a Max – Plank – Institut für Ausländisches und Internationales Privatrecht v Německu, jedním z mála míst v Evropě, kde je naplno věnována pozornost vědecké práci v oblasti právní.